

International Conference

UNDERSTANDING VIOLENCE

THEORY, RESEARCH, PROFESSIONAL WORK
AND THERAPEUTIC PRACTICE

Ljubljana, 27. november 2020

International Conference ◇ Mednarodna konferenca

UNDERSTANDING VIOLENCE

**THEORY, RESEARCH, PROFESSIONAL WORK
AND THERAPEUTIC PRACTICE**

BOOK OF ABSTRACTS/ZBORNİK POVZETKOV

Financial Support/Finančna podpora
Slovenian Research Agency/Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS

27. november 2020, Ljubljana, preko spletne platforme ZOOM

Organizacijski odbor: Sara Jerebic

Programski odbor: prof. dr. Tanja Repič Slavič, izr. prof. dr. Barbara Simonič, doc. dr. Sara Jerebic

Uredila: Sara Jerebic

Jezikovni pregled: Jana Lavtižar

Recenzenta: Doc. dr. Jernej Kovač, dr. Miha Rutar

Izdala in založila: Teološka fakulteta UL, Poljanska 4, Ljubljana

Za založbo: Miran Špelič OFM

Elektronska izdaja PDF, prva objava

Način dostopa (URL) <http://www.teof.uni-lj.si>

Ljubljana, 2020

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=44767491

ISBN 978-961-6844-91-8 (pdf)

KAZALO

Badurina Mirela in Zijadić Husić Sabina: Prikaz studije slučaja: Drama jednog odrastanja.....	13
Balaj Xhevahire: Sexual violence, “revenge porn” in a marriage and its consequences in victim.....	11
Bošnjaković Josip: Deep and dull violence of shame.....	8
Brkljačić Tihana, Kotrla-Topić Marina, Brajša-Žganec Andreja, Džida Marija in Lučić Lana: Children’s well-being and negative online experiences.....	5-6
Buljan Flander Gordana in Roje Đapić Mia: Patološki stopljena s ocem: Prikaz slučaja kombiniranog vještačenja.....	12
Cvetek Mateja: Obravnava nasilja v relacijski družinski terapiji v luči polivagalne teorije.....	25
Gašpar Angelina in Garmaz Jadranka: A Corpus-based Approach to the Study of Family Violence.....	9
Gostečnik Christian: Mladostnikovo destruktivno in avtodestruktivno vedenje.....	28
Jerebic Drago: Vloga komplementarne projekcijsko-introjekcijske identifikacije v relacijski zakonski terapiji pri čustvenem nasilju v zakonskem odnosu.....	23
Jerebic Sara: Razumevanje in razreševanje transgeneracijskega prenosa spolne zlorabe.....	29
Lipovšek Jasna Klara: PSIHOBIOLOGIJA NAVEZANOSTI: Pomen izkušnje trpinčenja v zgodnjem razvojnem obdobju pri oblikovanju navezanosti otroka in odzivnost stresne osi.....	14-15
Osewska Elżbieta: Education in the family that promote peace.....	10
Pate Tanja: Analiza sprememb v izraženosti individualnih problemov in moči v terapevtskem procesu po relacijskem družinskem modelu pri osebah z izkušnjo spolne zlorabe v otroštvu.....	18
Poljak Lukek Saša: Regulacija sramu in krivde pri fizičnem nasilju v vzgoji in v procesu relacijske družinske terapije.....	19
Repič Slavič Tanja: Uvodnik.....	4
Repič Slavič Tanja in Cvetek Robert: Povezava med izkušnjo spolnega nasilja v otroštvu, samokontrolo, agresivnostjo in nekaterimi posameznikovimi problemi v odraslosti.....	16-17
Rijavec Klobučar Nataša: Povezanost nasilja in zasvojenosti v partnerskih odnosih.....	22
Saje Andrej: Avtoriteta v Cerкви in njena zloraba v obliki nasilja v luči teološke refleksije.....	21
Simonič Barbara: Značilnosti čustvene dinamike in vezi v nasilnem partnerskem odnosu.....	20
Valenta Tanja: Žalovanje v primeru nasilne in travmatične izgube.....	26-27
Zloković Jasminka: Violence of Minors Against Parents – Family and Social Problem.....	7

UVODNIK

Obrazi nasilja in zlorab so različni: od kaznovanja s tišino, čustvenih manipulacij, izsiljevanja, postaršanja do zlorablajočih pogledov, ki slečejo, in zelo nežnih ali grobih dotikov, ki vzamejo dostojanstvo in razvrednotijo človeka, ubijejo njegovo dušo. Ko govorimo o nasilju in zlorabah, se pogosto ne zavedamo, kako globoko sled lahko pusti ta travma v posameznikovem življenju. Ne le za en dan ali mesec, ampak za vse življenje. Postane del vsakdana žrtve: je z njo, ko gre spat in jo preganja v obliki nočnih mor, nespečnosti, panik ... je z njo, ko se hrani in jo sili na bruhanje ali pa odklanjanje obrokov, morda tolaženje s prenajedanjem ... je z njo, ko gre v kopalnico in ne more sprejeti svojega telesa, ker ga vidi, kot da je grdo, umazano in pohabljen ... je z njo, ko vzame v naročje svojega otroka in se ji ob njem prebudijo spomini na ranljivost, izpostavljenost, nemoč in neobgljenost ... povsod je z njo. Tudi če storilec nasilja umre, lahko še vedno živi v žrtvi.

Ta občutja in stiske največkrat še utrjuje okolica, ki nasilju in zlorabam reče, da je šlo le za »bolj glasen prepir«, ali pa da je žrtev sama kriva, ker je izzivala, saj bi vendar morala razumeti, da je imel on težko otroštvo, ker so tudi njega topli. Ko že ni več drugega izgovora, pa je sama kriva, ker ni odšla stran od njega. In ko zlorabljeni dolgo poslušajo take laži, ko so ujeti in nemočni v odnosu s storilcem, v začaranem krogu peklenske zasvojenosti in odvisnosti, komaj zberejo moč za preživetje iz dneva v dan, kaj šele za odhod.

Resnica o nasilju je zelo jasna: ne glede na starost, versko pripadnost, kulturo, spol, izobrazbo ... vedno je zanj odgovoren storilec, in ne žrtev! Žrtev nikoli ni kriva! Prav tako je jasno, da velja ničelna toleranca do nasilja in zlorab in da ni nobenega opravičila za povzročeno travmo. Navsezadnje je nasilje kaznivo dejanje, in ne samo »nesrečno naključje« zaradi slabega dneva ali težkega otroštva. Ker je tema žal vedno aktualna in ker si je nujno čim več prizadevati za preventivo kot na kurativno, smo v okviru znanstvenega projekta (J5-9349 ARRS) *“Proces razreševanja fizičnega in spolnega nasilja ter relacijska družinska terapija”* želeli raziskati, kaj so psihični mehanizmi, ki pomagajo razumeti globljo dinamiko nasilja, ter katere terapevtske intervencije pomagajo pri predelavi travme in razreševanju posledic, da se nasilje in njegovi vplivi ne bi prenašali naprej na naslednje generacije. V tem kontekstu smo združili dosedanja teorijo in raziskave ter klinične izkušnje po relacijskem družinskem terapevtskem modelu. Rezultati bodo predstavljeni v okviru mednarodne konference *Understanding Violence: Theory, Research, Professional Work and Therapeutic Practice*. Poleg predstavitev, vezanih na projekt, pa so pomemben prispevek tudi objave tujih udeležencev, ki delujejo na tem področju. Prav dejstvo, da o nasilju in zlorabah govorimo v pravi luči, pripomore k informiranju družbe in tudi opogumlja žrtve, da lahko v sočutnem terapevtskem procesu predelajo svojo travmo in zaživijo boljše, kvalitetnejše in bolj dostojanstveno življenje.

CHILDREN'S WELL-BEING AND NEGATIVE ONLINE EXPERIENCES

Izv. prof. dr. sc. Tihana Brkljačić¹
Doc. dr. sc. Marina Kotrla-Topić²
Prof. dr. sc. Andreja Brajša-Žganec²
Marija Džida²
Lana Lučić²

¹Institute of Social sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia
Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

²Institute of Social sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Problematic Internet use is one of the biggest threats for healthy development of children in modern society. Not only do online activities take over various aspects of children's lives, reducing amount of time spent outdoors and quality time spent with family and friends, but they might at the same time present a media suitable for cyberbullies' and predators' attacks.

The aim of this study was to investigate the relationship between children's perceived negative experiences on the Internet and their well-being. The research was conducted as a part of Child-Well project pilot study in Osijek and Varaždin. The sample consisted of 96 boys and 77 girls (average age 10.17 ± 0.885 years) who attended 3rd (30%), 4th (35%), or 5th (35%) grade of primary school. The survey, which consisted of a comprehensive battery of questionnaires related to child's personality, well-being, technology use and parenting styles, was applied in person during the classes in winter/spring 2020. For the purpose of this study we analyzed short scale of negative experiences on the Internet (NEI) and recently experienced positive and negative affect assessed by PANAS-C (Ebesutani et al, 2012). The NEI scale, developed for this research, comprised four items dealing with inappropriate Internet content, online harassment and Internet overuse. Participants responded on the three point scales: never, a few times, often. Positive and negative affect was measured by five items each. Respondents reported using 5-point scale to indicate a frequency of certain emotion (e.g. anger, happiness) during the last few weeks.

Results showed that about one third of the participants did not report any negative experiences on the Internet.

About one third of the participants came across sexual or aggressive content on the Internet, about 10% were asked private information by a stranger, over 20% were teased, mocked or insulted on the Internet and almost half of the pupils reported that at least sometimes they felt down and restless after long hours on the Internet. Pupils who had less negative online experiences (measured as total result at NEI) experienced less negative emotions ($r=0.24$, $p<0.01$), more positive emotions ($r=0.2$, $p<0.05$) and achieved better grades ($r=0.21$, $p<0.01$). Regarding specific items, children who reported that someone teased, mocked or offended them on the Internet, experienced less positive ($r=0.22$, $p<0.01$) and more negative affect ($r=0.25$, $p<0.01$), while those who occasionally felt down and restless after excessive use of the Internet experienced more negative emotions ($r=0.16$, $p<0.05$).

Although this preliminary study employed only small sample from two schools, results suggested that negative experiences on the Internet were associated with decreased well-being in children.

Key words: positive affect, negative affect, problematic Internet use, negative Internet experiences, children

---

VIOLENCE OF MINORS AGAINST PARENTS – FAMILY AND SOCIAL PROBLEM

Ph.D Full Professor Jasminka Zloković
Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka
University of Rijeka, Croatia

Violence of minors against parents is a form of domestic violence whose existence is practically denied in public despite the facts from everyday life that tell a different story and still presents a family secret. The violence some parents experience is sometimes a normal occurrence for many others. The results of a study conducted in 2014 on a sample of 188 adolescents (high school) respondents aged 15 to 17 confirm the presence of the phenomenon in Croatia. Gender stereotypes on girls being more prone to psychological violence and on boys being more prone to physical violence were not established by our research. Violence against parents is created through the interaction of more than one type, which makes the issue more complex and the need for professional intervention all the more necessary. Bad family relationships and the lack of (quality) time spent between parents and children are relevant factors in the appearance of violence. The results show a lack of balance between family relationships and indicate risk factors. The research findings that follow are in favor of support and positive efforts to strengthen family life and make it more humane and better in which unquestionably modern pedagogy have primary preventative significance in relation to children and young people, but also their parents. The aspect of professional attention and educational-counseling programs focused on parents seems to be quite marginalized, but the involvement of social institutions is insufficient too. In order to create the basic preconditions for the prevention of violence against minors against their parents, we continue working on the section of the scientific project »Empowering the family to develop positive relationships and family togetherness« 2019/2020. with the support of the University of Rijeka, continued to develop various models of family empowerment.

Keywords: family relationships, juvenile parent violence, family empowerment, pedagogy

---

¹This paper is result of scientific research work on the project »Empowering Families for the Development of Positive Relationships and Family Communion« (lead by Jasminka Zloković, code: uniri-societies - 18-6, 1132) which started in March 2019 with the support of co-financing the project by the University of Rijeka.

DEEP AND DULL VIOLENCE OF SHAME

Assistant Professor Josip Bošnjaković
Catholic Faculty of Theology in Đakovo, University of Josip Juraj Strossmayer in Osijek
Catholic University of Croatia, Croatia

In its essence, an interpersonal being, every man, man and woman, can encounter insidious, powerful, long-lasting, invisible violence of shame, both in interpersonal relationships and in intrapsychic processes. The destructive power of shame continues and its pain lasts even when there is no more external threat, but the echo of humiliation, shame, devaluation, enters under the skin of the psyche, body, soul. Shame is dull, and at the same time very sharp and deep pain due to the power of unprecedented violence against a person. Shame is the result of interpersonal relationships that can have a chronic impact on a person's inner world, but it also marks each new contact with others. One of the first recorded feelings in religions and cultures is precisely shame, where a man burdened with the weight of his pain and sin hides from the view of others, although he cannot do without others. Shame can cause anxiety, depression, dissociation, division of personality, narcissism, in a word, great suffering of persons. On the other hand, connection, integrated identity, acceptance are the core and fundamental needs in order for a person who is ashamed to transform into a freer being who feels good in his skin. Compassion for a person who is ashamed is a process that promisingly gives the embarrassed person a path to health, integration, wisdom, courage. Restoring the power of existence to a person through love leads to beneficial sobriety.

Key words: shame, violence, interpersonal relationships, connection, integrity

---

A CORPUS-BASED APPROACH TO THE STUDY OF FAMILY VIOLENCE

Doc. dr. sc. Angelina Gašpar

Prof. dr. sc. Jadranka Garmaz

The Catholic Faculty of Theology, University of Split, Croatia

Families as domestic Churches are daily destroyed by all forms of abuse worldwide. Family violence is still a taboo subject in many countries and affects both female and male, poor, rich, weak and strong. Abusers justify violence because they either lack moral or religious convictions or they misuse them (eg. 'Wives submit to your husbands' (Ephesians 5:22). Likewise, victims endure or tolerate abusive behaviour because they are powerless, imprisoned by their hope for better future or Christian forgiveness. This complex issue requires widespread cultural, religious and psychological education.

This article gives an overview of Catholic teaching on family violence, its various definitions and types. To examine whether and how this issue is covered in Croatian catholic religious education curricula, a corpus-based approach is employed. A corpus manager and online text-analysis tool Sketch Engine (<https://www.sketchengine.eu/>) was used to compile three small corpora: Croatian Curricula-corpus (223,945 words), Catholic teaching corpus (537,009 words) and Media corpus (37,496) for terminology extraction that reflects the topics of focus corpora. The analysis of the list of concordances (words/terms occurring in their context) indicates that the term family violence and its synonyms do not occur in the Catholic curricula corpus whereas the frequency of term violence is rather low (19). Media corpus analysis reflects the impact of coronavirus on family violence in Croatia. The research shows that there is still room to promote healthy relationship development among children and adolescent who are more vulnerable to relationship abuse. Also, as teachers are in closest and longest contact with a child/parent, enduring family violence, their professional learning and confidence should also be developed and fostered.

Keywords: family violence, Catholic teaching, Croatian national curricula, corpus-based approach, terminology extraction

---

EDUCATION IN THE FAMILY THAT PROMOTE PEACE

Prof. Nadzw Dr Hab. Elżbieta Osewska
University of Applied Sciences in Tarnów, Poland

The family is the community in which, from childhood, one can learn values and make good use of thinking and freedom. More and more papers, periodicals and books have appeared over the last years that attempt to reintroduce values and the process of valuing from various perspective. Family education has this element as well, and can enhance living according the Christian values. Without values family is missing the essential “glue” that holds its members together, and without proper upbringing in the family individuals cannot realize their full potential as humans. The author of this professional paper plans to present education in the family as promotion of peace attitudes. The education for peace begins in the family – in the choices the family makes, in the way it responds it news, to challenges, to conflicts, to joys and sorrows, in the way it lives everyday life. Modern parents cannot remain indifferent in the face of all that denies and compromises peace, namely, violence, aggression and terrorism. On the contrary, as disciples of Jesus Christ, who is “Prince of Peace” they ought to take upon themselves the task of being “peacemakers”, rising their children to peaceful coexisting with other people starting from the family member, promoting attitudes of dialogue and peace. Responsible education provided in the family in postmodernity should be educationally realistic, recognising threats and making right educational decisions that help children to be “peacemakers”.

Keywords: family education, promoting attitude for peace, Christian values

---

SEXUAL VIOLENCE, “REVENGE PORN” IN A MARRIAGE AND ITS CONSEQUENCES IN VICTIM

Xhevahire Balaj, clinical psychologist, trauma therapist, supervisor
Trauma therapy- center for Trauma therapy- Diakonie Kosova, Kosovo

Like many other forms of violence sexual violence is often presented in clinical settings. In this case we refer to the sexual violence or revenge porn which is referring when a partner or ex-partner posts nude or intimate pictures without permission or consent. Like in other forms of violence and sexual violence, evidence suggests that women and girls are those who experience this form of victimization at most. In many cases this is not considered revenge but it is a part of a pattern of abuse against women.

Case: a female aged 34 years, high school educated, 10 years of marriage and they have a 8 years old daughter from the marriage. Her husband shared her intimate pictures to her relatives, family members, and friends to her boss and even to the teacher of the daughter.

The client came with the feelings of shame and disgrace, helplessness, nightmares and avoiding people and family members because she said that “she can’t see them in the face”.

As a consequence of this she lost her job because of the blaming victim culture.

The course of the trauma therapy, since the case was reported in the court we worked a lot on stabilization and supporting her to process her emotions and to manage her function and sleeping and supporting her fighting the culture of the blaming the victim.

This case illustrates how violence can be manifested in other forms and has a huge impact in mental health of the victims.

Key words: sexual violence, revenge porn, blaming the victim culture, mental health and stabilization

---

PATOLOŠKI STOPLJENA S OCEM: PRIKAZ SLUČAJA KOMBINIRANOG VJEŠTAČENJA

Prof. dr. sc. Gordana Buljan Flander
Mia Roje Đapić, mag.psych.
Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreb, Hrvatska

U Europi se rastaje približno svaki treći brak, a oko trećina razvoda u obiteljima koje imaju djecu može se okarakterizirati visokokonfliktnim. Djeca u visokokonfliktnim razvodima roditelja u značajnom su riziku za emocionalno zanemarivanje i emocionalno zlostavljanje, uslijed roditeljske nemogućnosti uviđanja i ispunjavanja potreba djece i pretjerane zaokupljeni partnerskim odnosom. Emocionalno zanemarivanje i zlostavljanje ostavljaju brojne posljedice po mentalno zdravlje djece, aktualno i u budućnosti, te zahtijevaju jednako snažnu reakciju sustava zaštite djece kao i drugi oblici zanemarivanja i zlostavljanja. Otuđenje je jedan od najrazornijih načina emocionalnog zlostavljanja djece u razvodima roditelja, koji često jesu, ali ne moraju biti visokokonfliktni. Suprotno ranijim shvaćanjima otuđenja, ne radi se toliko o problemu djetetovog odbijanja odnosa s jednim roditeljem, koliko o djetetovom patološkom stapanju s roditeljem koji istim uvjetuje svoju ljubav. U ovom radu bit će prikazan slučaj otuđenja kroz proces psihologijsko-psihijatrijskog vještačenja posebno ranjivog djeteta s teškoćama, koje se patološki stopilo s ocem uslijed njegovog poremećaja ličnosti, facilitirano pasivnošću majke. Osim samog procesa otuđenja i aktualnih indikatora, prikazat će se preporuke za daljnji život i zdravlje djeteta u okviru sustava zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa.

Ključne riječi: otuđenje, vještačenje, emocionalno zlostavljanje

---

PRIKAZ STUDIJE SLUČAJA: DRAMA JEDNOG ODRASTANJA

Dr. sc. Mirela Badurina, psihoterapeut

Dipl. psiholog Sabina Zijadić Husić, psihoterapeut

Interdisciplinarni terapijski centar za zaštitu djece, mladih i obitelji-BHIDAPA, Bosna i Hercegovina

---

Rad opisuje razumijevanje kompleksnog fenomena nasilja i njegovog uticaja na razvoj ličnosti. Dijagnostika i tok terapijskih intervencija usklađen je sa teorijom privrženosti, psihosocijalnom teorijom razvoja ličnosti, teorijom selfa i teorijom objektnih odnosa, kroz primjenu integrativne psihoterapije za djecu i adolescente. Kroz prikaz studije slučaja omogućit će se bolje razumijevanje utjecaja fizičkog i emocionalnog zlostavljanja i zanemarivanja na razvoj nesigurnog stila privrženosti i separacijske anksioznosti.

U ovom radu prikazat će se dio dinamike terapijskog toka tretmana i ključna epizoda značajna za početak uvida klijentice u prirodu njene porodične dinamike.

Teorijski koncepti, u odnosu na koje su postavljane terapijske hipoteze, ističu neophodnost razumijevanja kvalitete ranih odnosa djeteta sa značajnim drugima na razvoj stila privrženosti, te značaja uspješnog ispunjavanja razvojnih zadataka kao procesa razvoja zdravog Selfa. Djeca koja su tokom ranog razvoja i odrastanja izložena zanemarivanju i zlostavljanju, u većem su riziku za razvoj negativne slike o sebi i maladaptivnih mehanizama suočavanja. Zlostavljana i zanemarena djeca se ne osjećaju vrijedna ljubavi, te često mogu u adolescentnom dobu pronalaziti svoju vrijednost kroz (samo)destruktivna ponašanja.

Rad opisuje dvadesetdvostranašnju klijenticu. Na psihoterapiju dolazi sa psihosomatskim simptomima u vidu vrtoglavice i tremora, oslabljene koncentracije i zabrinutosti zbog pomanjkanja motivacije za završetak studija. Početna faza terapijskog toka istražuje uzroke zastoja u ispunjenju razvojnih zadata, kroz istraživanje porodične dinamike i kvalitete ranih odnosa. Može se zaključiti da je kvaliteta ranih odnosa u interakciji sa ranim iskustva izloženosti fizičkom i emocionalnom zlostavljanju i zanemarivanju rezultirala razvojem maladaptivnih mehanizama suočavanja i negativnih posljedica na mentalno zdravlje klijentice. Za tretman ovako kompleksne etiologije potrebno je terapijsko razumijevanje ranih iskustava privrženosti, emocionalna usklađenost sa klijentom i spremnost na mogući dugotrajni terapijski proces.

Ključne riječi: fizičko i emocionalno zlostavljanje i zanemarivanje, stilovi privrženosti, razvojni zadaci, porodična dinamika, adolescencija i separaciona anksioznost

---

PSIHOBIOLOGIJA NAVEZANOSTI: POMEN IZKUŠNJE TRPINČENJA V ZGODNJEM RAZVOJNEM OBDOBJU PRI OBLIKOVANJU NAVEZANOSTI OTROKA IN ODZIVNOST STRESNE OSI

Jasna Klara Lipovšek, dr. med., spec. otroške in mladostniške psihiatrije
Clinic for Woman, Children and Family
Department for Child and Adolescent Psychiatry
(BUP), Namsos Hospital, Nord Trondelag Hospital
Trust, Namsos, Norway

Razširjenost nasilja nad otroki ima pandemične razsežnosti: Svetovna zdravstvena organizacija poroča o milijardi otrok na svetu z izkušnjo nasilja, kar polovica otrok od drugega do četrtega leta je izpostavljeno nasilni vzgoji skrbnikov. Natančnih podatkov o razširjenosti trpinčenja v prvih dveh letih otrokovega življenja nimamo, saj je to obliko nasilja zelo težko prepoznati, dokler ni jasnih fizičnih znakov nasilja; dojenček je namreč v tesnem odnosu s svojim skrbnikom in povsem odvisen od njega. Trpinčenje otrok je prepoznano kot javnozdravstveni problem, saj pomeni visoko tveganje tako za razvoj čustvenih in vedenjskih motenj kasneje v življenju kot tudi za razvoj kroničnih telesnih in psihičnih bolezni ter lahko v najtežjih primerih vodi celo do smrti otroka. Zgodnje razvojno obdobje je za človeka izjemno ranljivo tako iz vidika dozorevanja možganov kot tudi razvoja navezanosti na skrbnika. Oba procesa sta med seboj tesno prepletena. Navezovalno vedenje zagotavlja dojenčku bližino skrbnika in s tem preživetje. Kakovost odnosa med skrbnikom in otrokom v prvih letih življenja določa obliko navezanosti, ki določa posameznikovo doživljanje sebe in okolja, kakovost odnosov, čustveno regulacijo ter odzive. Negotove oblike navezanosti pomenijo večje tveganje za razvoj psihopatologije in kroničnih telesnih bolezni. Navezovalno vedenje se aktivira, ko otrok doživlja stres, tako da poišče varno zavetje pri skrbniku, ki s svojim odzivom uravnava otrokov telesni in čustveni odziv na stres. Preučevanje telesnega odziva na stres prinaša nov vpogled v prepletanje odnosnega in telesnega. Delovanje stresne osi hipotalamus–hipofiza–nadledvična žleza (v nadaljevanju HPA) se namreč oblikuje v prvih letih življenja in nanjo močno vpliva odnos skrbnika.

Kronični stres lahko vodi do neravnovesja v stresnem odzivu telesa ter posledično do razvoja številnih bolezni. Vidik odnosnega uravnavanja odziva HPA stresne osi, s tem pa tudi pomen zgodnjih otrokovih izkušenj dobivata v zadnjih letih pomembno mesto v raziskavah. Te potrjujejo povezanost med negotovo obliko navezanosti otroka in slabšim telesnim odgovorom na stres. Izkušnja trpinčenja v zgodnjem otroštvu se prav tako povezuje s trajnimi motnjami v odzivanju HPA stresne osi.

Skrbnikovo trpinčenje otroka v ranljivem obdobju oblikovanja navezanosti je za otroka neobvladljiva izkušnja. Podatki raziskav potrjujejo povezanost med izkušnjo trpinčenja v zgodnjem obdobju in najmanj ugodno – dezorganizirano obliko navezanosti pri otroku.

Namen tega prispevka je opozoriti na pomanjkanje zavedanja in razumevanja izjemnega pomena izkušenj zgodnjega razvojnega obdobja z vidika ključnih psihobioloških elementov razvoja: dozorevanje možganov in oblikovanje navezanosti na skrbnika. Obenem je namen pregled dosedanjih ključnih raziskav s področja telesnega odziva na stres v povezavi z zgodnjimi izkušnjami in navezanostjo. Želimo tudi osvetliti, kako se odnosi vtisnejo v telo, s ciljem prevesti kompleksne povezave v klinični jezik ter predlagati možne na navezanosti utemeljene preventivne ukrepe in intervence.

Ključne besede: trpinčenje, navezanost, HPA stresna os, zgodnje razvojno obdobje

---

POVEZAVA MED IZKUŠNJO SPOLNEGA NASILJA V OTROŠTVU, SAMOKONTROLO, AGRESIVNOSTJO IN NEKATERIMI POSAMEZNIKOVIMI PROBLEMI V ODRASLOSTI

Prof. dr. Tanja Repič Slavič
Prof. dr. Robert Cvetek
Teološka Fakulteta
Univerza v Ljubljani

Spolno nasilje oziroma izkušnja spolne zlorabe spada med hujše travme, saj so žrtve pogosto zaznamovane z dolgotrajnimi posledicami tako na področju telesnega kot tudi duševnega funkcioniranja. V raziskavi smo ugotavljali, kakšna je povezava med izkušnjo spolnega nasilja v otroštvu na eni strani ter izraženostjo samokontrole, agresivnosti in nekaterih posameznikovih problemov v odraslosti na drugi. V ta namen smo primerjali skupino oseb z izkušnjo spolne zlorabe v otroštvu ($N = 434$, od tega 51 moških in 377 žensk) s skupino oseb brez spolne zlorabe v otroštvu ($N = 273$, od tega 80 moških in 191 žensk), pri čemer smo za ugotavljanje izkušenj spolne zlorabe v otroštvu uporabili lestvico spolne zlorabe Vprašalnika otroške travme, za merjenje primerjanih lastnosti pa Lestvico samokontrole, Vprašalnik agresije ter lestvico individualnih problemov Vprašalnika spremembe v sistemski terapiji. Rezultati so pokazali, da imajo osebe, ki so doživele izkušnjo spolne zlorabe v otroštvu, statistično pomembno različne (višje) rezultate od tistih, ki te izkušnje nimajo, na dimenziji razdražljivosti Lestvice samokontrole (ne pa na dimenzijah impulzivnosti, lahkih nalog, iskanja tveganja, fizične aktivnosti, osredotočenosti nase ter na skupnem rezultatu), na dimenzijah jeze in sovražnosti ter na skupnem rezultatu Vprašalnika agresije (ne pa na dimenzijah fizične agresije ter verbalne agresije), prav tako pa tudi na dimenzijah depresije, anksioznosti, negativnih afektov, dizinhibicije ter na skupnem rezultatu na lestvici individualnih problemov Vprašalnika spremembe v sistemski terapiji (ne pa na dimenzijah odprtega izražanja, nerazumevanja sebe ter zlorabe drog).

Na dimenzijah dobrega počutja, življenjskega funkcioniranja, fleksibilnosti ter samosprejetosti na lestvici individualnih problemov Vprašalnika spremembe v sistemski terapiji pa imajo osebe z izkušnjo spolne zlorabe v otroštvu statistično pomembno nižje rezultate. Za razumevanje rezultatov je treba upoštevati nekatere omejitve raziskave.

Ključne besede: spolno nasilje, samokontrola, agresija, individualni problemi

---

Doseženi rezultati so delno nastali v okviru projekta št. J5-9349, ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

ANALIZA SPREMENB V IZRAŽENOSTI INDIVIDUALNIH PROBLEMOV IN MOČI V TERAPEVTSKEM PROCESU PO RELACIJSKEM DRUŽINSKEM MODELU PRI OSEBAH Z IZKUŠNJO SPOLNE ZLORABE V OTROŠTVU

Doc. dr. Tanja Pate
Teološka Fakulteta
Univerza v Ljubljani

V pričujoči raziskavi smo želeli ugotoviti učinkovitost individualne relacijske družinske terapije pri odraslih z izkušnjo spolne zlorabe v otroštvu. Natančneje nas je zanimalo, ali terapevtski proces prispeva k zmanjšanju doživljanja posameznih problemov in večjemu doživljanju moči.

Metoda: V raziskavi je sodelovalo 21 udeležencev (18 žensk in 3 moški), ki so bili stari 35,3 leta (SD = 8,9). Uporabili smo Vprašalnik o travmi v otroštvu (CTQ) in Lestvico individualnih problemov in moči znotraj Vprašalnika spremembe v sistemski terapiji (STIC).

Rezultati: Glede na stopnjo pogostosti izkušnje spolne zlorabe je 8 udeležencev poročalo o nizki do zmerni, 10 o zmerni do hudi in 3 o hudi do ekstremni izkušnji spolne zlorabe v otroštvu. Udeleženci so po končanem terapevtskem procesu poročali o statistično pomembno manjšem doživljanju depresivnosti ($p = 0,003$), negativnih afektov ($p = 0,012$), odsotnosti inhibicije močnih impulzov ($p = 0,048$) ter o značilno boljši življenjski funkcionalnosti ($p = 0,015$) in samosprejetosti ($p = 0,023$). Udeleženci so sicer poročali tudi o nižjem doživljanju anksioznosti ($p = 0,050$), vendar je bil rezultat na meji statistične pomembnosti.

Sklep: Raziskava je pokazala, da je terapevtski proces po modelu relacijske družinske terapije pri ljudeh z izkušnjo spolne zlorabe v otroštvu lahko v pomoč pri krepitevi njihove moči in zmanjševanju doživljanja individualnih problemov. Vsekakor pa je treba v prihodnje analizirati tudi dolgoročne učinke terapevtskega procesa.

Ključne besede: relacijska družinska terapija, odrasli, spolna zloraba v otroštvu, individualni problemi in moči.

REGULACIJA SRAMU IN KRIVDE PRI FIZIČNEM NASILJU V VZGOJI IN V PROCESU RELACIJSKE DRUŽINSKE TERAPIJE

Doc. dr. Saša Poljak Lukek, spec ZDT
Teološka Fakulteta
Univerza v Ljubljani

Fizično nasilje v opravljanju starševskih nalog se po mnogih raziskavah povezuje z izidi, negativnimi za otrokov razvoj. Povezavo med fizičnim nasiljem v vzgoji in vedenjskimi, čustvenimi težavami otroka pojasnjujemo z mehanizmom čustvene disregulacije. Prispevek se osredotoča na regulacijo sramu in krivde, ki ju opredeljujejo kot tista čustvena odziva, ki izhajata iz zmožnosti zavedanja samega sebe in primerjanja lastnega delovanja s pričakovanji in pravili drugih. Razvojno se otrok s tema čustvenima odzivoma sooča v drugem letu življenja. V življenju pa regulacija teh dveh čustev zaznamuje način vzpostavljanja in vzdrževanja odnosov. Proces regulacije sramu in krivde v Relacijski družinski terapiji (RDT) je predstavljen s študijo primera s temeljnim raziskovalnim vprašanjem, s katerimi terapevtskimi intervencijami v relacijski družinski terapiji staršem omogočimo regulacijo sramu in krivde in s tem omejimo fizično nasilje nad otroki. Udeleženka terapije je mati samohranilka. Analiza terapevtskega procesa je pokazala, da spremembo implicitnega relacijskega zaznavanja in s tem spremembo regulacije sramu in krivde dosežemo z naslednjimi terapevtskimi intervencijami: naslovitev, ponovitev in okrepitev afektivnega vzdušja; povezava afektivnega vzdušja z intrapsihično izkušnjo in podajanje sočutja do ranljivosti. Kljub omejitvi raziskave, namreč nezmožnosti posploševanja rezultatov, podajamo pomembna izhodišča za terapevtsko delo s fizičnim nasiljem v družini.

Ključne besede: fizično nasilje, relacijska družinska terapija, sram, krivda, vzgoja

---

Doseženi rezultati so delno nastali v okviru projekta št. J5-9349, ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

ZNAČILNOSTI ČUSTVENE DINAMIKE IN VEZI V NASILNEM PARTNERSKEM ODNOSU

Izr. prof. dr. Barbara Simonič, spec. ZDT
Teološka fakulteta
Univerza v Ljubljani

Nasilje v partnerskem odnosu se manifestira kot nasilje enega partnerja nad trenutnim ali nekdanjim zakoncem ali partnerjem v intimnem razmerju in se pojavlja kot vzorec, v katerem nasilnež ohranja moč in nadzor s fizično zlorabo, psihično zlorabo, spolno agresijo, socialno izolacijo, grožnjami in drugimi nasilnimi taktikami. Ta očitna ali prikrita nasilna dejanja spremlja tudi močna čustvena dinamika, ki prispeva k temu, da se nasilje nadaljuje, žrtev pa ostaja v zlorablajočem odnosu. Značilnosti te čustvene dinamike lahko prepoznamo v t. i. krogu nasilja, obenem pa se med žrtvijo in nasilnežem oblikuje močna čustvena vez, ki jo avtorji imenujejo travmatična vez. Zanj so značilni čustvena odvisnost med dvema osebama v nasilnem patološkem razmerju, ob kateri doživljata občutke intenzivne navezanosti, kognitivno popačenje in vedenjske strategije obeh posameznikov, ki paradoksalno krepijo in ohranjajo to vez. V prispevku bodo predstavljene temeljne značilnosti dinamike travmatične vezi v nasilnem partnerskem odnosu, ki pojasnjujejo globlje vzroke za vztrajanje v takih odnosih in večinoma izvirajo tudi iz relacijske preteklosti obeh partnerjev, obenem pa te značilnosti nakazujejo vidike, ki jih je treba upoštevati pri soočanju z nasiljem v partnerskih odnosih in razreševanju njegovih posledic.

Ključne besede: fizično nasilje, psihično nasilje, navezanost, krog nasilja, partnerstvo

---

Doseženi rezultati so delno nastali v okviru projekta št. J5-9349, ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

AVTORITETA V CERKVI IN NJENA ZLORABA V OBLIKI NASILJA V LUČI TEOLOŠKE REFLEKSIJE

Doc. dr. Andrej Saje
Teološka fakulteta
Univerza v Ljubljani

Na podlagi pavlinske teologije Katoliška Cerkev samo sebe opredeljuje kot Kristusovo skrivnostno telo (1 Kor 12,27). Je duhovna in hkrati zemeljska stvarnost z jasno hierarhično strukturo, ki jo vodijo papež in škofje, povezani z njim v občestvu. Pri oznanjevanju evangelija jim pomagajo predvsem posvečeni duhovniki, ki so odgovorni za župnijska občestva. Vodstvena služba in podeljevanje zakramentov sta po svoji naravi povezana z avtoriteto in izvajanjem moči, ki pa ne izhajata iz njih samih, temveč iz zakramenta svetega reda. Zadnji temelj avtoritete v Cerkvi pa je avtoriteta Jezusa Kristusa, ki se po apostolskem nasledstvu in posvečenju prenaša naprej skozi zgodovino. Prispevek se na podlagi opredelitve vodstvene službe in z njo povezane avtoritete, kakor jo opredeljuje Sveto pismo Nove zaveze in nauk cerkvenega učiteljstva, osredotoči na možne oblike njene zlorabe, ki se pojavlja kot fizično ali duhovno nasilje do posameznih članov krščanskih občestev ali njihovih skupin. Opozori na znamenja nasilja, ki se kažejo v izrabljanju Božjega, vere in zakramentov za izvajanje moči, v manipulativnem vedenju ter v grobem, nedopustnem poseganju v posameznikovo svobodo in njegovo avtonomijo. Na podlagi najnovjših mednarodnih dognanj predlaga mehanizme za preprečevanje nasilja in oblike pomoči.

Ključne besede: Cerkev, avtoriteta, cerkveno učiteljstvo, zloraba moči, spolno nasilje, duhovno nasilje

---

Doseženi rezultati so delno nastali v okviru projekta št. J5-9349, ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

POVEZANOST NASILJA IN ZASVOJENOSTI V PARTNERSKIH ODNOSIH

Doc. dr. Nataša Rijavec Klobučar
Frančiškanski družinski inštitut

Nasilje in zasvojenost z različnimi substancami, kot so alkohol in droge, se v partnerskih odnosih pogosto pojavljata skupaj. Prispevek se ob analizi študije primera psihoterapevtskega dela s partnerjema z izkušnjo nasilja in zasvojenosti v njunem odnosu usmerja v dinamiko in povezanost nasilja in zasvojenosti. Pojasnjuje, ali nasilje enega partnerja sproži zasvojenost pri drugem in ali zasvojenost drugega potencira nasilje pri prvem.

Rezultati nakazujejo, da ni enoznačnega odgovora. Potrdilo se je, da zasvojenost deluje kot regulator čustvene stiske, ki se pojavlja ob nasilnem vedenju drugega, hkrati imata tako zasvojenost kot nasilje globoko čustveno ozadje, ki izvira tudi iz travmatičnih izkušenj iz preteklosti. Pokazalo se je, da je proces spreminjanja regulacije močnih čustvenih afektov, ki vzniknejo ob nasilju in/ali zasvojenosti drugega, zapleten, saj sta, tudi zaradi nepostavljenih razmejitev in nezavednih mehanizmov ohranjanja odnosa, partnerja neizmerno močno povezana. Močni afekti zavrženosti, strahu, nemoči in praznine, ki tudi zaradi zasvojenosti niso ozaveščeni, narekujejo dolgotrajno psihoterapevtsko obravnavo, v kateri ob ustvarjanju dovolj varnega odnosa postopoma prehajamo v reguliranje močnih afektov, prepoznavanje lastne ranljivosti in spreminjanje načinov soočanja z negativnimi čustvenimi stanji, ki ohranjajo zasvojenost in nasilne vzorce funkcioniranja.

Sklepi kažejo, da je preučevana problematika kompleksna in večplastna, tudi zato, ker sta s prepovedanimi substancami zasvojena oba partnerja, ki se nasilno odzivata drug na drugega. Psihoterapevtska pomoč po relacijskem družinskem modelu je tako dolgotrajen proces, pri katerem je treba upoštevati sistemsko, intrapsihično in interpersonalno raven.

Omejitve raziskave so v analizi zgolj enega para, zaradi česar ugotovitev ni mogoče posploševati, ampak zgolj prispevajo vpogled v dinamiko nasilnega in zasvojenega para.

Nadaljnje raziskovanje bi bilo treba razširiti na pare, pri katerih se nasilje pojavlja pri enem, zasvojenost pa pri drugem partnerju, pa tudi večji vzorec bi omogočil poglobljeno razumevanje preučevanega fenomena.

Ključne besede: nasilje, zasvojenosti, dinamika, relacijska družinska terapija

---

VLOGA KOMPLEMENTARNE PROJEKCIJSKO-INTROJEKCIJSKE IDENTIFIKACIJE V RELACIJSKI ZAKONSKI TERAPIJI PRI ČUSTVENEM NASILJU V ZAKONSKEM ODNOSU

Doc. dr. Drago Jerebic
Teološka fakulteta
Univerza v Ljubljani
Družinski inštitut Bližina

Že od Freuda naprej imajo v analitskem oziroma terapevtskem delu pomembno vlogo mehanizem kompulzivnega ponavljanja ter transfer in kontratransfer. Slednja v relacijski družinski terapiji (RDT) zajemata pojem projekcijsko-introjekcijske identifikacije. Ena izmed paradigem RDT je, da se z obema mehanizmoma nerazrešene vsebine ponavljajo toliko časa, dokler niso razrešene. Zakonca, obremenjena z nerazrešenimi čustvenimi in fizičnimi travmami, bosta tako nezavedno prisiljevala drug drugega, da se bosta prek komplementarne projekcijsko-introjekcijske identifikacije (PII) začela drug do drugega vesti, kot so se do njiju vedli njuni starši oziroma povzročitelji bolečih nerazrešenih vsebin. Prepoznavna transferja je ključna za uspešno terapevtsko delo, ker bo terapevtu omogočila dostop do vsebin, ki jih klienta zaradi potlačitve ali zamrznitve v času izvornega nastanka travm nimata. Tako bo lahko pomagal pri rekonstrukciji in razumevanju vzrokov njunega bolečega, s čustvenim nasiljem prežetega odnosa.

Študija primera pokaže, kako se zakonca odzivata drug na drugega, kot so se nekoč njuni starši: z zavračanjem, podcenjevanjem, zanemarjenjem ter kritiziranjem, ter hkrati reagirata, kot sta nekoč reagirala ob starših: s strahom in z disociiranjem. Podobna dinamika se pojavi na terapiji, ko se tudi na povsem regulirane odzive drugega pogosto odzivata s pretiranim strahom in previdnostjo. Študija primera pokaže, kako polagoma začneta ustrezneje regulirati afekte strahu. To smo dosegli s terapevtskimi intervencijami naslavljanja dinamike komplementarne PII, da sta razumela, najprej na kognitivni ravni, da drugi sozakonec ni temeljni izvor strahu, ampak le sprožilec. Druga pomembna intervencija je bila osredotočenje na varnost v terapevtskem odnosu.

Kadarkoli se je pojavilo neregulirano občutje strahu in je obstajala nevarnost, da bi se eden od njiju umaknil oziroma disociiral, smo upočasnili terapevtski proces in se osredotočili na prede-lovanje tega občutja na telesni in čustveni ravni.

Glede na to, da je raziskava omejena zgolj na en par, ugotovitev ni mogoče posplošiti, nakazuje pa uporabna izhodišča za nadaljnje terapevtsko in raziskovalno delo.

Ključne besede: komplementarna projekcijsko-introjekcijska identifikacija, čustveno nasilje, relacijska družinska terapija, strah

---

OBRAVNAVA NASILJA V RELACIJSKI DRUŽINSKI TERAPIJI V LUČI POLIVAGALNE TEORIJE

Doc. dr. Mateja Cvetek
Teološka Fakulteta
Univerza v Ljubljani

Polivagalna teorija navaja tri ravni odzivnosti avtonomnega živčnega sistema glede na zaznano varnost oziroma nevarnost: stanje sproščenosti, stanje mobilizacije in stanje imobilizacije. V skladu s to teorijo prehajanje med temi stanji ni naključno, temveč sledi hierarhičnemu zaporedju, kar je smiselno upoštevati tudi v terapevtskem procesu. Pri osebah, ki so doživele nasilje, se je pokazalo, da je prehajanje med temi stanji ovirano, zlasti problematičen je vzorec dolgotrajnega vztrajanja v stanju imobiliziranosti. Zato nas v tem prispevku zanima, s katerimi terapevtskimi intervencijami, ki jih uporabljajo terapevti v modelu relacijske družinske terapije (RDT), se je mogoče učinkovito lotiti prav teh stanj imobiliziranosti.

Izpeljana je bila konceptualna analiza pojma »stanje imobiliziranosti« oziroma »odziv zamrznitve«, pri čemer je bila največja pozornost namenjena izpostavitvi vidikov, ki omogočajo spremembo tega stanja. V prispevku so ti vidiki tudi predstavljeni. Nadalje je bila narejena primerjalna analiza posameznih terapevtskih intervencij v modelu RDT z vidika primernosti intervencij za tako imenovano regulacijo navzdol (pomirjanje vznemirjenosti v stanju mobilizacije) in intervencij za regulacijo navzgor (povečevanje aktivnosti, ko je posameznik v stanju imobilizacije). Analiza je pokazala, da je terapevtskih intervencij v modelu RDT za regulacijo navzdol več kot intervencij za regulacijo navzgor. V sklepnem delu prispevka so nakazane možne smeri razvoja novih intervencij, ki se bodo v večji meri ukvarjale s stanjem imobilizacije.

Ključne besede: odziv zamrznitve, terapevtske intervencije v RDT, polivagalna teorija

---

ŽALOVANJE V PRIMERU NASILNE IN TRAVMATIČNE IZGUBE

Asist. Tanja Valenta
Frančiškanski družinski inštitut

Na podlagi pregleda znanstvene literature o procesu žalovanja ter žalovanju v primeru nasilne smrti in spremljajoče travme bo v prispevku prikazana težavnost tega procesa zaradi možnega sočasnega pojava po(st)travmatske stresne monje (PTSM).

Doživetje nasilne smrti navadno močno in pomembno vpliva na proces žalovanja. Travmatična ali nasilna smrt je lahko smrt zaradi umora ali samomora, smrt v vojni; smrt pa je mogoče doživeti kot travmatično tudi v primeru naravnih ali prometnih nesreč. Tudi večina prezgodnjih smrti v posameznikih sproži procese, zaradi katerih smrt doživljajo travmatično. Ob izkušnji travmatične izgube se lahko pojavljajo sočasno z žalovanjem tudi intenzivnejši občutki anksioznosti, pretirane občutljivosti, čustveno in fizično umikanje, intenzivnejši občutki jeze z verbalnimi jeznimi izpadi in destruktivnostjo.

Različne raziskave navajajo sočasen pojav zapletenega žalovanja v primerih travmatičnih smrti do celo več kot 70 %. Simptomi zapletenega žalovanja se kažejo kot stanje kronične žalosti, tarnanja in bolečega pogrešanja še več kot eno leto po smrti ljubljene osebe ali pa kot čustvena zamrznjenost in otopelost žalujočega posameznika.

Nasilna ali travmatična smrt se bistveno razlikuje od naravne smrti glede na občutke preživelih družinskih članov. Posledice se lahko kažejo kot po(st)travmatska stresna motnja.

V prispevku se bomo osredotočili tudi na psiho-organske procese pri posamezniku, ki se sočasno spoprijema z dvema težkima in precej različnima izzivoma: s travmatičnim dogodkom ter simptomi PTSM in s procesom žalovanja. V možganih se hkrati začneta dva povsem različna procesa, ki se izključujeta.

V prispevku bomo na podlagi študije primera prikazali, kako lahko s pomočjo relacijskega družinskega modela terapije pridemo v stik z nerazrešenimi in potlačenimi vsebinami, povezanimi z načinom smrti. Vsa nerazrešena čutenja se nezavedno prenašajo v sedanje vedenje, odzive na okolico in seveda v vse odnose, ki jih posameznik živi. Najpogosteje so to najbolj bližnji odnosi, na primer partnerski, starševski. Primer bo opisoval klientko, ki je prišla na terapijo zaradi paničnih napadov in vse hujše socialne anksioznosti. Pred nekaj leti je njena mama naredila samomor.

Na tem primeru bo prikazano, kako mora terapevt z vso senzitivnostjo najprej razrešiti travmo, šele potem se lahko začne proces žalovanja.

Prispevek prikazuje raziskavo pomembnega področja žalovanja, vendar je potrebnih še več raziskav, da bi lahko pokazali učinkovitost relacijsko družinskega modela.

Ključne besede: nasilna smrt, travma, zapleteno žalovanje, PTSM, neurobiologija

---

Doseženi rezultati so delno nastali v okviru projekta št. J5-9349, ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

MLADOSTNIKOVO DESTRUKTIVNO IN AVTODESTRUKTIVNO VEDENJE

Prof. dr. Christian Gostečnik
Frančiškanski družinski inštitut
Teološka fakulteta
Univerza v Ljubljani

Mladostniki so lahko že zaradi svoje izrazite razvojne ranljivosti prav posebej izpostavljeni nasilju – ali se nasilje izvaja nad njimi ali pa so oni aktivno vpleteni v nasilne aktivnosti in delovanje. To se še posebej pokaže tam, kjer v svojem razvoju niso bili zavarovani z ustreznim vzgojnim okoljem. Zato potrebujejo še posebno strokovno terapevtsko pozornost. V tem prispevku se bomo osredotočili na najbolj izrazita mladostniška destruktivna in avtodestruktivna vedenja, njihove vzroke ter psiho-organske nevrološke zaplete, ki jih s tem v zvezi odkriva sodobna znanost. Še zlasti se bomo posvetili mladostnikom moškega spola, ki niso imeli ustrezne vzgoje, ter še posebej tistim, ki so utrpeli zanemarjenost ter fizične in spolne zlorabe. Raziskave namreč kažejo, da fantje že v povprečju pozneje fizično dozori, pozneje pri njih tudi poteka razvoj jezikovnih sposobnosti, regulacije afekta in psiho-organskih stanj. Če pa so deležni še nezadostne socialne in čustvene podpore v obdobju odraščanja, ki je še prežeto z zanemarjenostjo in zlorabo, so lahko ti mladostniki še bolj nagnjeni k eksternemu izražanju svojega nezadovoljstva, in sicer s psihično ter zlasti fizično agresijo. Večkrat pa te dejavnosti obsegajo tudi pitje alkohola in zlorabo drog, ki se jima tudi lahko pridružijo agresivna dejanja. Medtem pa so dekleta, kar kažejo tudi raziskave, ki jih bomo predstavili, zaradi zlorab in zanemarjenosti veliko bolj nagnjena k internemu izražanju težkih čutenj, kar jih lahko vodi v depresijo in motnje hranjenja ter različne oblike samopoškodovanja.

Ključne besede: mladostniki, nasilje, avtodestrukcija, nevrološka psiho-organska struktura

---

Doseženi rezultati so delno nastali v okviru projekta št. J5-9349, ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

RAZUMEVANJE IN RAZREŠEVANJE TRANSGENERACIJSKEGA PRENOSA SPOLNE ZLORABE

Doc. dr. Sara Jerebic, spec. ZDT
Teološka fakulteta
Univerza v Ljubljani

Spolna zloraba je medosebna travma z relacijsko razsežnostjo. Zgodi se v odnosu, ki je zaznamovan z travmatično seksualizacijo, nemočjo, stigmatizacijo in izdajstvom, kar vodi v številne pomembne dinamike, med drugim negotovo navezanost in kasnejše težave v odnosih. Pomanjkanje nadzora in nepredvidljivost lahko vodita do hipervzbujenja, pri katerem se povišan stresni odziv kaže v različnih nevrobioloških učinkih. Zaradi izzivov pri regulaciji čustvenega in telesnega stanja se lahko vklopijo obrambni mehanizmi, kot je na primer disociacija, in drugi simptomi potravnatske stresne motnje. Stresni hormoni tako spremenijo strukturo in funkcioniranje možganov, kar se kaže tudi v posameznikovem procesiranju in shranjevanju spomina ter kasnejšem delovanju.

Kadar spolna zloraba oziroma travma ni razrešena, ne prizadene samo zlorabljenega, temveč se lahko prenese tudi na več naslednjih generacij. Raziskave so pokazale, da imajo potomci žrtev lahko fizične in čustvene simptome travme, ki je neposredno niso doživeli, prenesejo pa se lahko na primer celo na vnuke, ki se še niti niso rodili.

V prispevku bomo predstavili primer klinične obravnave treh generacij v relacijski družinski terapiji. Rezultati so pokazali pomembnost telesne empatije in desnohemisferske komunikacije za vzpostavitev varnega terapevtskega odnosa, ki je temelj pri predelavi travme spolne zlorabe. Izsledki bodo lahko v pomoč terapevtom in strokovnjakom pri boljšem razumevanju in razreševanju transgeneracijskega prenosa spolne zlorabe.

Ključne besede: spolna zloraba, travma, transgeneracijski prenos, relacijska družinska terapija, telesna empatija

---

Doseženi rezultati so delno nastali v okviru projekta št. J5-9349, ki ga je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.